

اظهار نظر کارشناسی درباره:
«لایحه اصلاح قانون مبارزه با قاچاق کالا و ارز»
(اعاده شده از شورای نگهبان) (۴)

مقدمه

لایحه اصلاح قانون مبارزه با قاچاق کالا و ارز با هدف مرتفع نمودن ایرادات و ابهامات و خلأهای قانون مبارزه با قاچاق کالا و ارز مصوب ۱۳۹۲، در تاریخ ۱۳۹۹/۲/۲۹ با اصلاحات و الحاقاتی به تصویب مجلس شورای اسلامی رسیده است. شورای محترم نگهبان تاکنون در سه مرحله ایرادات و ابهاماتی را نسبت به مصوبه مذکور مطرح نموده است. مجلس شورای اسلامی نیز متعاقب این ایرادات در مورخه‌های ۱۳۹۹/۸/۵ و ۱۴۰۰/۱/۲۴ و ۱۴۰۰/۵/۵ اصلاحاتی را در جهت رفع ایرادات شورای محترم نگهبان به عمل آورده است. با این وجود شورای محترم نگهبان مصوبه ارسالی مجلس را همچنان در مواردی واجد ایراد و ابهام دانسته است. از همین رو کمیسیون مربوطه در راستای رفع این ایرادات، اصلاحاتی را در مصوبه مجلس شورای اسلامی به عمل آورده است. در این گزارش به تبیین و بررسی این ابهامات و ارزیابی پیشنهادهای اصلاحی کمیسیون می‌پردازیم.

بررسی مصوبه اصلاحی کمیسیون در خصوص رفع ایرادات شورای نگهبان (مرحله چهارم)

۱. مطابق تبصره «۵» ماده (۲) مکرر؛ موضوع ماده (۱۷) مصوبه مجلس شورای اسلامی؛ «تخلف از سایر ضوابط ارزی که شورای پول و اعتبار در حدود اختیارات قانونی تعیین کرده است و فاقد وصف مجرمانه بوده و در این قانون یا سایر قوانین ضمانت اجرایی برای آن ذکر نشده است، صرفاً تخلف محسوب و مرتکب به جرمه نقدی ... محکوم می‌شود». براساس نظر شورای محترم نگهبان در این مقرر مشخص نیست که آیا حکم مذکور شامل مواردی که فرد علم و عمدی در ارتکاب نداشته یا ارتکاب تخلف به علت وجود قوه قاهره بوده است می‌شود یا خیر، لذا دارای ابهام است.

اگرچه به لحاظ قواعد عام حقوقی حکم مندرج در این تبصره علی‌القاعده شامل این موارد نمی‌شود با این حال به نظر می‌رسد از آنجا که در مصوبه مجلس در برخی موارد از جمله در انتهای تبصره فوق‌الذکر یا در انتهای تبصره «۹» همین ماده صراحتاً به قیود مزبور در شمول یا عدم شمول حکم ترتیب اثر داده شده است لذا در تفسیر قضایی ممکن است این ابهام ایجاد شود که در خصوص مورد بحث که تصریحی در این خصوص ندارد بنابراین می‌توان نتیجه گرفت که حکم تبصره شامل موارد مزبور نیز می‌شود که این امر با اصول حقوقی مغایرت دارد. با عنایت به این امر به نظر می‌رسد لازم است در تبصره مورد بحث نیز قیود مربوطه مورد تصریح قرار گیرد.

مخصوص سخن علمی

مشخصات لایحه

دوره یازدهم - سال دوم

شماره ثبت:

۲۶

شماره چاپ:

۹۰۰

تاریخ چاپ:

معاونت مطالعات حقوقی

مشخصات گزارش

شماره مسلسل:

۲۴۰۱۷۸۳۴

تاریخ انتشار:

۱۴۰۰/۸/۱۵

در گزارش اصلاحی کمیسیون پیشنهاد شده است که عبارت «به شرط احراز علم و عمد در مراجع ذی صلاح با استناد به قرائن و امارات موجود»، به بعد از عبارت «سایر قوانین ضمانت اجرایی برای آن ذکر نشده است» الحاق گردد. اگرچه این اصلاح در خصوص الحاق قیود علم و عمد رافع ایراد شورای نگهبان می‌باشد، اما در خصوص ذکر قید «قوه قاهره» بر اساس ایراد شورای محترم نگهبان اصلاحی صورت نگرفته است که از این حیث می‌تواند مجدداً مورد ایراد قرار گیرد. از همین رو پیشنهاد می‌شود با رعایت آیین‌نامه داخلی مجلس عبارت «عدم وجود علل قهریه (حادثه خارجی غیر قابل پیشبینی و غیر قابل دفع)» در عبارت الحاقی مورد تصریح قرار گیرد.

صرف نظر از بررسی ایراد شورای نگهبان و اصلاحیه کمیسیون در این خصوص، نکته ای که لازم به توجه می‌باشد این است که بر اساس قواعد عام قانون مجازات اسلامی در مواردی که از قید «عمد» در یک مقرر قانونی استفاده می‌شود این قید بر اساس تصریح مقنن در ماده (۱۴۴) قانون مجازات اسلامی ۱۳۹۲ متضمن دو عنصر «قصد» و «علم» می‌باشد بنابراین با توجه به این امر ذکر واژه «عمد» به تنهایی کفایت می‌کند و ذکر واژگان «علم» و «عمد» در کنار هم صحیح نیست و مراجع قضایی را با ابهام مواجه می‌سازد. بنابراین حذف عبارت «علم» با رعایت آیین‌نامه داخلی مورد پیشنهاد است.

۲. مطابق نظر شورای محترم نگهبان در تبصره «۹» ماده (۲) مکرر؛ موضوع ماده (۱۷) مصوبه مجلس شورای اسلامی؛ مجرم دانستن افرادی که مطابق ضوابط تعیینی شورای پول و اعتبار ارز حاصل از صادرات را به چرخه اقتصادی بازنگردانند، مغایر اصول سی و ششم و هشتاد و پنجم قانون اساسی شناخته شده است. توضیح آنکه بر اساس اصل سی و ششم قانون اساسی، حکم به مجازات و اجرای آن باید تنها از طریق دادگاه صالح و به موجب قانون باشد لذا از آنجا که تعیین جرم و مجازات باید بر اساس قوانین مصوب مجلس صورت گیرد و از سوی دیگر بر اساس اصل هشتاد و پنجم قانون اساسی نیز سمت نمایندگی، قائم به شخص بوده، در نتیجه این صلاحیت قابل واگذاری به نهاد دیگری نظیر شورای پول و اعتبار نیست و از این حیث مقرر مذکور دارای ایراد می‌باشد. به منظور رفع این ایراد در گزارش کمیسیون مربوطه حکم مربوط به جرم‌انگاری بازنگرداندن ارز حاصل از صادرات به چرخه اقتصادی حذف گردیده است.

در همین راستا در انتهای تبصره «۹» عبارت «در صورتی که بازنگرداندن ارز حاصل از صادرات» تا «مقررات این تبصره اعمال نمی‌شود» که مرتبط با موضوع بازنگرداندن ارز بوده است نیز حذف گردیده است. اگر چه این حذف در خصوص بازنگرداندن ارز حاصل از صادرات با توجه به اصلاح عبارت صدر تبصره صحیح است اما با توجه به اینکه عبارت مذکور شامل موضوع **عدم رفع تعهد ارزی** که در تبصره برای آن حکم مبسوطی ذکر شده است نیز می‌باشد لذا حذف کلی آن مجدداً می‌تواند مورد ایراد شورای محترم نگهبان قرار گیرد. بنابراین پیشنهاد می‌شود در متن انتهای تبصره صرفاً عبارت «**بازنگرداندن ارز حاصل از صادرات به چرخه اقتصادی کشور**» حذف شود و بقیه متن ابقاء گردد.

۳. بر اساس تبصره «۲» ماده (۴۷)، موضوع اصلاح ماده (۵۶) قانون: چنانچه مدعی مالکیت کالای توقیفی، ... قبل از صدور رأی بدوی و حداکثر ظرف بیست روز پس از توقیف کالا، اسناد مثبت تولید کالا در داخل کشور و یا اسناد مثبت گمرکی که قبل از توقیف کالا تحصیل شده است را به مرجع رسیدگی ارائه دهد پس از احراز اصالت اسناد و مالکیت وی، در صورت فقدان مانع قانونی دیگر، کالا به مالک مسترد می‌شود. بر اساس نظر شورای محترم نگهبان مقرر فوق از این جهت که حکم مواردی را که اثبات مالکیت پس از صدور رأی بدوی صورت گرفته است را بیان نکرده است، دارای ابهام می‌باشد. به منظور رفع این ایراد در گزارش کمیسیون مربوطه واژه «**قطعی**» جایگزین عبارت «**بدوی**» و حداکثر ظرف بیست روز پس از توقیف کالا» گردیده است که به نظر می‌رسد رافع ایراد شورای محترم نگهبان می‌باشد.

جمع بندی

در راستای رفع ابهامات مرحله چهارم شورای محترم نگهبان به لایحه اصلاح قانون قاچاق کالا و ارز، کمیسیون محترم اقتصادی مجلس شورای اسلامی پیشنهادات و اصلاحاتی را در مصوبه مجلس به عمل آورده است. با عنایت به بررسی ایرادات و مصوبه نهایی کمیسیون مربوطه در این گزارش به نظر می‌رسد اصلاحات به عمل آمده توسط کمیسیون با رعایت موارد مندرج در این گزارش می‌تواند رافع ایرادات شورای محترم نگهبان باشد.

شماره ماده	موافق	مخالف	ارجاع به کمیسیون
۱۷ تبصره «۵»			✓
۱۷ تبصره «۹»			✓
۱۹	✓		

شماره ماده	مصوبه کمیسیون برای رفع ایرادات شورای نگهبان	موافق	مخالف	ارجاع به کمیسیون	اظهار نظر کارشناسی	متن اصلاحی
۱۷	در ماده ۱۷ مصوبه، موضوع الحاق ماده (۲ مکرر) به قانون: ۱. در تبصره (۵) عبارت «به شرط احراز علم و عمد در مراجع ذیصلاح با استناد به قرائن و امارات موجود» به بعد از عبارت «سایر قوانین ضمانت اجرایی برای آن ذکر نشده است» الحاق می‌شود.		✓	✓	اگرچه این اصلاح در خصوص الحاق قیود علم و عمد رافع ایراد شورای نگهبان می‌باشد اما در خصوص ذکر قید «قوه قاهره» بر اساس ایراد شورای محترم نگهبان اصلاحی صورت نگرفته است که از این حیث می‌تواند مجدداً مورد ایراد قرار گیرد. از همین رو پیشنهاد می‌شود عبارت «عدم وجود علل قهریه (حادثه خارجی غیرقابل پیش‌بینی و غیرقابل دفع)» در عبارت الحاقی مورد تصریح قرار گیرد. بر اساس قواعد عام قانون مجازات اسلامی در مواردی که از قید «عمد» در یک مقرر قانونی استفاده می‌شود این قید بر اساس تصریح مقنن در ماده (۱۴۴) قانون مجازات اسلامی ۱۳۹۲ متضمن دو عنصر «قصد» و «علم» می‌باشد بنابراین با توجه به این امر ذکر واژه «عمد» به تنهایی کفایت می‌کند و ذکر واژگان «علم» و «عمد» در کنار هم صحیح نیست و مراجع قضایی را با ابهام مواجه می‌سازد. بنابراین حذف عبارت «علم» با رعایت آیین‌نامه داخلی مورد پیشنهاد است.	– در تبصره (۵) عبارت «به شرط احراز علم و عمد در مراجع ذیصلاح با استناد به قرائن و امارات موجود و در صورت عدم وجود علل قهریه (حادثه خارجی غیرقابل پیش‌بینی و غیرقابل دفع)» به بعد از عبارت «سایر قوانین ضمانت اجرایی برای آن ذکر نشده است» الحاق می‌شود. حذف عبارت «علم» با رعایت آیین‌نامه داخلی مورد پیشنهاد است.
۱۷	در ماده ۱۷ مصوبه، موضوع الحاق ماده (۲ مکرر) به قانون: در تبصره (۹) عبارت «اشخاصی که ارز حاصل از صادرات خود را» تا «ماده (۱۹) قانون مجازات اسلامی مصوب ۱۳۹۲/۲/۱ محکوم می‌شوند» و نیز عبارت «در صورتی که بازگرداندن ارز حاصل از صادرات» تا «مقررات این تبصره اعمال نمی‌شود.» حذف می‌شود.		✓	✓	اگرچه این حذف در خصوص بازنگرداندن ارز حاصل از صادرات با توجه به اصلاح عبارت صدر تبصره صحیح است اما با توجه به اینکه عبارت مذکور شامل موضوع عدم رفع تعهد ارزی که در تبصره برای آن حکم مبسوطی ذکر شده است نیز می‌باشد لذا حذف کلی آن مجدداً می‌تواند مورد ایراد شورای محترم نگهبان قرار گیرد. بنابراین پیشنهاد می‌شود در متن انتهای تبصره صرفاً عبارت «بازنگرداندن ارز حاصل از صادرات به چرخه اقتصادی کشور» حذف شود و بقیه متن ابقاء گردد.	در صورتی که عدم رفع تعهد ارزی، با تشخیص مرجع رسیدگی به علت قوه قاهره (حادثه خارجی غیرقابل پیش‌بینی و غیرقابل دفع) باشد، مقررات این تبصره اعمال نمی‌شود.
۱۹	در ماده ۴۷، موضوع اصلاح ماده (۵۶) قانون، در تبصره (۲) واژه «قطعی» جایگزین عبارت «بدوی و حداکثر ظرف بیست روز پس از توقیف کالا» می‌شود و عبارت «ظرف مهلت مذکور» حذف می‌گردد.	✓				